

Brüssel, 24. aprill 2025
(OR. en)

8235/25
ADD 1

JAI 491
SCHENGEN 22
SCH-EVAL 25
FRONT 95
IXIM 79
MIGR 145
ASILE 34
ENFOPOL 121
COMIX 121
CORDROGUE 45
VISA 60
CH
IS
NO
LI

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	23. aprill 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 185 final
Teema:	LISA järgmise dokumendi juurde: Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele Aruanne Schengeni ala olukorra kohta (2025) – 1. lisa - Schengeni süsteemi rakendamine: horisontaalne ja riigipõhine ülevaade Schengeni hindamis- ja järelevalvetegevusest, sealhulgas olukorrast sisepiiridel

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 185 final.

Lisatud: COM(2025) 185 final

Brüssel, 23.4.2025
COM(2025) 185 final

ANNEX 1

LISA

järgmise dokumendi juurde:

**Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa
Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele**

Aruanne Schengeni ala olukorra kohta (2025)

1. LISA

Schengeni süsteemi rakendamine: horisontaalne ja riigipõhine ülevaade Schengeni hindamis- ja järelevalvetegevusest, sealhulgas olukorrast sisepiiridel

Schengeni ala on maailma suurim vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajanev sisepiirideta ala. See toob kasu rohkem kui 450 miljonile ELi ja kolmandate riikide kodanikule, kes elavad ELis või külastavad ELi turistidena, üliõpilastena või ärilistel eesmärkidel. Viimase nelja aastakümne jooksul on Schengen võimaldanud seda vabadust ja turvalisust tänu tugevale raamistikule, mis toetab selle igapäevast toimimist. Schengeni süsteemiga on kehtestatud ühtlustatud ja ranged sisenemise eeskirjad, tagatud välispiiri süsteemne ja tõhus haldamine ning sellega edendatakse tõhusat koostööd õiguskaitse- ja sisserändeküsimustes. Süsteem ei toimi isoleeritult – see tugineb juhtimisraamistikule, mis seab prioriteediks Schengeni eeskirjade tulemusliku rakendamise ja kooskõlastatud reageerimise.

Seda arvesse võttes on hästi toimiva sisepiirikontrollita ala tingimuste edendamisel oluline roll **Schengeni hindamis- ja järelevalvemehhanismil**. Vastastikuse mehhanismi kaudu hindavad liikmesriikide ekspertide rühmad, mida koordineerib komisjon ning mida toetavad ELi asutuste ja organite vaatlejad, kõiki Schengeni riike, et teha kindlaks puudused ja tagada nende kiire lahendamine. Sellega välditakse ülekanduvat mõju, mis võiks ohustada Schengeni terviklikkust ja stabiilsust. Mehhanism võimaldab ka hinnata uute riikide valmisolekut kohaldada kõiki Schengeni eeskirju. Schengeni alaga ühinemise protsessi lõppeesmärk on kaotada kontroll sisepiiridel.

2024. aastal tegid komisjon ja Schengeni riigid ELi asutuste ja organite tugeval toetusel jätkuvaid edusamme seoses **kolmanda põlvkonna Schengeni hindamisest**. Uue Schengeni hindamise määruse kohaldamine on oluliselt lihtsustanud menetlusi ja vähendanud halduskoormust (Schengeni riigiaruandeid on kuus korda vähem, mis tähendab, et ka soovitusi on vähem), toonud kaasa strateegilisema rõhuasetuse ja suurema ühtsuse ning parandanud tulemuste läbipaistvust. Seda toetas ka riikide koordinaatorite suurem kaasamine. Lisaks sellele töötati välja terviklik koolitusstrateegia, et luua ühtne Schengeni hindamise koolitusraamistik. Komisjon jätkab selle uue lähenemisviisi – lühemad aruanded ja vähem soovitusi – konsolideerimist, keskendudes samal ajal kõige olulisemate struktuurireformide rakendamisele.

Schengeni hindamised viidi 2024. aastal läbi Horvaatias, Poolas, Ungaris, Slovakkias ja Tšehhis ning need andsid eelkõige ülevaate olukorrast ELi idapiiridel. Nendes hindamistes rõhutati praegusest geopoliitilisest keskkonnast, sealhulgas Venemaa hübriidohtudest, tulenevaid probleeme, millel on märkimisväärne mõju Schengeni sisejulgeolekule. Üldiselt näitasid hindamised, et need riigid osalevad tulemuslikult Schengeni süsteemis ja rakendavad kehtestatud eeskirju. Muutuvaid julgeolekuprobleeme silmas pidades on siiski vaja suuremat valmisolekut. Kuigi põhiõiguste täieliku järgimise tagamine piiril oli ühine probleem, tõi Ungari hindamine esile tõsiseid puudusi põhiõiguste järgimisel piiri- ja

tagasisaatmismenetluste käigus. Hindamised viidi läbi ka Taani, Norra ja Rootsi konsulaatides seoses nende 2022. aasta Schengeni viisapoliitika hindamisega. See võimaldas lõpuks kõrvaldada mahajäämuse COVID-19 pandeemia tõttu edasilükatud hindamistes. Lisaks sellele tehti üks etteteatamata kontrollkäik Indias Mumbais, et kontrollida ühise viisapoliitika kohaldamist Saksamaa, Poola ja Hispaania konsulaatides.

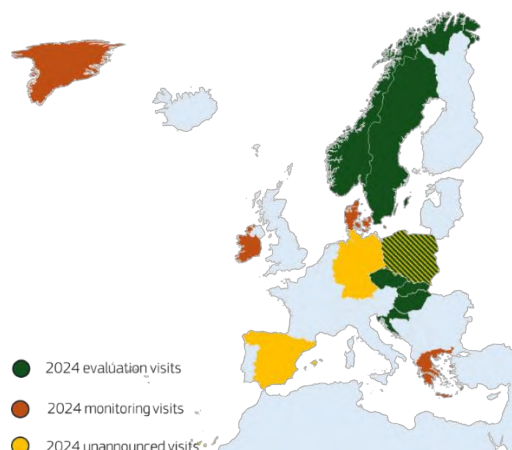
Hindamistegevuse raames pöörati erilist tähelepanu ka **olukorrale sisepiiridel**. Kuigi ükski hindamiskülastuste ajal hinnatud Schengeni riikidest ei olnud oma sisepiiridel piirikontrolli taaskoostestanud, mõjutas see mõnda hinnatud riikidest (Horvaatia, Poola, Ungari, Slovakkia ja Tšehhi), sest nende naaberriigid olid piirikontrolli oma sisepiiridel taaskoostestanud. Schengeni koordinaator rõhutas seda olulist küsimust ka korrapärastel kahe- ja mitmepoolsetel kohtumistel Schengeni riikidega. Selle struktureeritud dialoogi käigus toimus 15 kohtumist sisepiiridel piirikontrolli taaskoostestanud ja sellest mõjutatud riikide vahel. Need arutelud kinnitasid sisepiirikontrolli eesmärgipärasust ja andsid võimaluse piiriülest koostööd veelgi parandada, võttes arvesse eelmisel aastal jõustunud Schengeni piirieskirjadega kasutusele võetud tõhustatud vahendeid.

Schengeni hindamis- ja järelevalvemehhanismi tugevdatud **järelevalve** raames tehti korduskontrollkäike ja kinnitavaid kontrollkäike Kreekas (2021. aastal kindlaks tehtud tõsiste puuduste tõttu), Iirimaal (käimasoleva esmakordse Schengeni hindamise osana) ja Taanis. Kõigi järelevalvetegevuste tulemused lisati **2024. aasta Schengeni tulemustabelisse**, mis esitati Schengeni riikidele detsembris toimunud Schengeni nõukogu istungil.

2024. aastal korraldatud **tagasisaatmise tulemuslikkuse temaatilise hindamisega** viidi ellu ka Euroopa Ülemkogu kindlaksmääratud oluline strateegiline prioriteet. 2024. aasta detsembris vastu võetud aruanne andis tõuke konkreetsetele täiustustele tagasisaatmissüsteemis, tuues välja tagasisaatmisprotsessi puudused, mis pärsivad süsteemi tõhusust, ning mõnedes Schengeni riikides kasutusele võetud parimad tavad, mis aitavad lahendada ühiseid probleeme. Temaatilise hindamise tulemusi on arvestatud ka 11. märtsil 2025 vastu võetud komisjoni ettepanekus tagasisaatmist käsitleva uue õigusliku raamistiku kohta, ning kuni uute eeskirjade jõustumiseni on need hindamised edasise tegevuskava aluseks.

Vaadates tulevikku sel olulisel aastal, mil me tähistame ELi integratsiooni ühe peamise saavutuse, Schengeni lepingu 40. aastapäeva, on Schengeni hindamis- ja järelevalvemehhanismil endiselt keskne roll kohapealses Schengeni süsteemi rakendamise töös. Hindamisküsimustikku ajakohastatakse, et võtta arvesse uut õigusraamistikku, ning komisjon teravdab strateegilist rõhuasetust ja täpsustab (tihedas koostöös riikide koordinaatoritega) hindamise ulatust, et seada prioriteediks suurima mõjuga valdkonnad. Sellega peab kaasnema tugevam poliitiline järelevalve, kuna püsivad puudused Schengeni eeskirjade rakendamisel kahjustavad jätkuvalt selle nõuetekohast toimimist. Nende puuduste kõrvaldamine nõuab kiiresti konkreetseid parandusmeetmeid.

1. 2024. aasta hindamis- ja järelevalvetegevus

2024. aasta hindamistegevus¹

Viimase aasta jooksul on komisjoni ja Schengeni riikide eksperdid ELi asutuste, ametite ja organite² vaatljate toel viinud ellu **2024. aasta Schengeni hindamiste aastaprogrammi**. Hinnatud riigid olid Horvaatia, Poola, Ungari, Slovakkia ja Tšehhi. Pärast neid hindamisi võttis komisjon vastu **Schengeni riigiaruanded** Horvaatia³ ja Poola⁴ kohta ning hindamisaruande Ungaris kindlaks tehtud tõsiste puuduste kohta. Samuti viidi lõpule Taani, Norra ja Rootsi hindamised (mis olid COVID-19 pandeemiast tulenevate piirangute tõttu edasi lükatud).

Arvestades piirkondlikku dünaamikat, mis mõjutab neid riike, eelkõige riike, kes puutuvad kokku Venemaalt lähtuvate hübriidohtudega ja Valgevenest lähtuva rände kasutamisega relvana, suure rändesurve ja piiriülese kuritegevusega, pöörati erilist tähelepanu järgmistele prioriteetidele:

- kindel Schengeni ala riiklik juhtimine kui eeltingimus, et Schengeni riigid saaksid tulemuslikult Schengeni süsteemis osaleda ja seda tõhusa poliitilise ja haldussuutlikkuse kaudu täielikult rakendada;
- tugevdatud piirihalduse suutlikkus välispiiride tõhusaks kontrollimiseks nii tavaolukorras kui kriiside ajal, sealhulgas kindel erandolukorra plaanimine koos põhiõiguste täieliku järgimisega Euroopa integreeritud piirihalduse raames;

¹ Ülevaadet 2024. aasta hindamistegevusest vt: [Schengeni hindamis- ja järelevalvemehhanism – Euroopa Komisjon](#).

² Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Amet (Frontex); Euroopa Andmekaitseinspektor; Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet (FRA); Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Amet (Europol) ning Vabadusel, Turvalisusel ja Õigusel Rajaneva Ala Suuremahuliste IT-süsteemide Operatiivjuhtimise Euroopa Liidu Amet (eu-LISA).

³ Schengeni hindamine Horvaatias – kokkuvõte ja soovitused on kättesaadavad aadressil: [Schengeni hindamine Horvaatias](#).

⁴ Schengeni hindamine Poolas – kokkuvõte ja soovitused on kättesaadavad aadressil: [Schengeni hindamine Poolas](#).

- eesmärgipärased julgeolekualgatused naabruses asuvate Schengeni riikidega, võttes vastu tervikliku kogu rändeteed hõlmava lähenemisviisi, milles rõhutatakse politseijõudude ennetavat koostööd ja sujuvat teabevahetust;
- kolmandatest riikidest pärit isikute riiki sisenemise tingimuste range kontroll viisamenetluse käigus ning tõhusate tagasisaatmismenetluste rakendamine selliste isikute suhtes, kellel ei ole õigust jääda Schengeni alale;
- suuremahuliste IT-süsteemide kasutamine Schengeni protsessi iga etapi toetamiseks, tagamaks et nende suurendatud funktsionaalsus tooks käegakatsutavaid tulemusi julgeoleku tugevdamisel, välispiiride haldamisel ja teabevahetuse toetamisel, järgides samal ajal andmekaitseõudeid.

2024. aasta riikide hindamiste peamised järeldused

Üldiselt tõstsid 2024. aasta riikide hindamised esile Schengeni süsteemi kasvavat tähtsust Schengeni riikide ja ELi ees seisvate peamiste probleemide lahendamisel. Nende probleemide hulka kuuluvad suurem surve välispiiridel, sisejulgeoleku haldamine muutuvate ohtude kontekstis ja menetluste üldine lihtsustamine. See oli eriti ilmne hinnatud riikides, eelkõige ELi idapiiril asuvates riikides, kus piirkondlik dünaamika on sarnane.

Kui mõned hinnatud riigid on teinud Schengeni eeskirjade rakendamisel märkimisväärseid edusamme, näiteks seoses maismaapiiri tõhustatud valvamise ja aktiivsema politseikoostööga, on teistel Schengeni rangete standardite täieliku järgimisega endiselt probleeme. Nõrgad kohad tulenevad sageli ebapiisavatest spetsiaalsetest vahenditest, strateegiliste ja operatiivsete prioriteetide mittevastavusest ning olemasolevate tehniliste ja õiguslike vahendite ebapiisavast kasutamisest kiiresti muutuvate piiriüleste julgeolekuohtude kindlakstegemisel ja nendega võitlemisel.

2024. aasta hindamistes rõhutatakse veel kord tungivat vajadust seada poliitilisel, strateegilisel ja operatiivtasandil esikohale Schengeni poliitika, protsessid ja vahendid. Seeläbi tagatakse tõhus rakendamine kohapeal ja aidatakse kaasa Schengeni ala heale toimimisele.

2024. aasta veebruaris korraldas komisjon **etteteatamata kontrollkäigu** Saksamaa, Poola ja Hispaania konsulaatidesse Indias Mumbais, et hinnata ühist viisapoliitikat. Eesmärk oli hinnata võimalikke nõrkusi selles olulises enne Schengeni ala asuvas sisenemiskeskuses, mis on üks kohti, kus väljastatakse kõige rohkem lühiajalisi viisasid ja kus nõudlus kasvab pidevalt. Hindamine võimaldas uurida mõningaid kaebusi, mida komisjon saab pidevalt seoses vastuvõtutaja saamisele eelnevate väga pikkade ooteaegadega, mis võib muu hulgas kaasa tuua soodsama viisakohtlemise otsimise. Sellega seoses hindas hindamisrühm nii koostööd väliste teenuseosutajatega kui ka riigipõhiseid küsimusi (nt Saksamaa puhul toimingute koondamist Mumbaisse). Etteteatamata hindamise käigus jõuti järeldusele, et nende kolme Schengeni riigi konsulaatides ei esinenud viisanõuete kohaldamisel tõsiseid puudusi ning et viisataotluste

kohta tehtud otsused olid üldiselt hästi põhjendatud. Korduvprobleemid, mis endiselt tähelepanu ja parandamist vajavad, on koostöö väliste teenuseosutajatega ja viisamenetlusi toetavate IT-süsteemide kasutamine.

Järelevalvetegevus 2024. aastal

Juhtimisalaste jõupingutuste keskmes on pidev järelevalve, et teha kindlaks probleeme ja tagada tegelikud ja mõõdetavad tulemused nende lahendamisel. Seepärast sõltub Schengeni hindamis- ja järelevalvemehhanismi edu – ning sellest tulenevalt ka Schengeni enda stabiilsus – soovitatavate parandusmeetmete tulemuslikust rakendamisest. Meetmed on kohandatud iga Schengeni riigi konkreetsele olukorrale ning nende eesmärk on tõhustada Schengeni eeskirjade kohaldamist ja tagada, et iga liikmesriik annaks positiivse panuse ühisesse vabadusse ja julgeolekusse.

Schengeni hindamiste järelevalvemõõtme tugevdamiseks on komisjon tõhustanud Schengeni riikide esitatud **järeларуannete** kontrollimist, et teha kiiresti kindlaks rakendamisel esinevad puudused ja viivitused. Kuigi Schengeni tulemustabel on muutnud Schengeni riikide aruandluse järjepidevaks ja regulaarsemaks, tuleb järelaruanded endiselt esitada õigel ajal. 2024. aastal hilinesid seitse Schengeni riiki järelaruande esitamisega. Pingutada tuleb ka aruandluse kvaliteedi parandamise nimel, et tagada esitatud teabe asjakohasus. See võimaldab komisjonil täita oma järelevalverolli tulemuslikult ja tagada, et teabevahetus oleks sisuline ja tooks kaasa konkreetsed lahendused, ning teha kindlaks nii edusammud kui veel kõrvaldamata puudused.

Tõhustatud järelevalve raames tegi komisjon sihipäraseid kontrollkäike, sealhulgas ühe korduskontrollkäigu varem kindlaks tehtud tõsiste puuduste hindamiseks, ja kolm kinnitavat kontrollkäiku tegevuskavade rakendamisel tehtud edusammude hindamiseks.

Korduskontrollkäik 2024. aastal

- **Kreeka** (november 2024). Visiidi eesmärk oli hinnata parandusmeetmete rakendamist, arvestades 2021. aastal kindlaks tehtud tõsiseid puudusi nende kolmandate riikide kodanike tagasisaatmisega seotud protsessides ja kaitsemeetmetes, kellel ei ole seaduslikku õigust riigis viibida. Võttes arvesse Kreeka ebapiisavaid edusamme, jõudis hindamisrühm järeldusele, et tõsised puudused püsivad.

Kinnitavad kontrollkäigud 2024. aastal

- **Kreeka** – välispiiride haldamine (september 2024). Selle kontrollkäigu põhjuseks olid ebapiisavad edusammud, millest Kreeka on pärast 2021. aasta hindamist teatanud. Külastuse käigus selgus, et strateegilisel tasandil ja maismaapiiridel on edusammud väikesed, mis eeldab kiireloomulisi parandusmeetmeid.
- **Taani** – välispiiride haldamine (detsember 2024). Eesmärk oli hinnata Taani ametiasutuste teatatud arengut piirihalduse üldise juhtimise ja koordineerimise tugevdamisel. Külastus kinnitas, et on tehtud märkimisväärsed edusamme; kuid siiski on

veel vaja pingutada, et kiirendada tugevdatud piirihaldusstruktuuri täielikku rakendamist, mida toetab terviklik inimressursside strateegia, mis näeb ette piisava arvu töötajaid ja nõuetekohased koolitused.

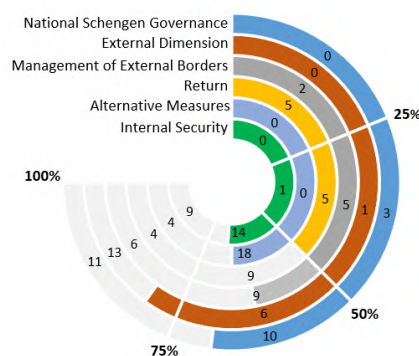
- **Iirimaa** – sisejulgeolek kui käimasoleva esmakordse hindamise järelmeede (november 2024). Kontrollkäik kinnitas, et Schengeni infosüsteemi, sealhulgas selle uute funktsioonide rakendamine on märkimisväärselt parandanud ELi sisejulgeolekut; politseikoostöös on aga edusammud endiselt ebapiisavad. Esmakordse Schengeni hindamise käigus tehtava töö jätkamiseks on vaja täiendavaid jõupingutusi, mis tugineksid Schengeni ala tugevdatud juhtimisele, et tagada parandusmeetmete kiire rakendamine.

Praegu on nendes kolmes Schengeni riigis Schengeni eeskirjade rakendamisel endiselt tõsiseid puudusi⁵. Schengeni koordinaator jälgib koos asjaomaste riigi ametiasutustega olukorda tähelepanelikult ja ka komisjon hoiab olukorral aktiivselt silma peal.

Pärast liikmesriikide esitatud järelaruannetele antud viimaseid hinnanguid **lõpetab komisjon** vastavalt Schengeni hindamise määruse artikli 21 lõikele 3 Liechtensteini **tegevuskavad**⁶ Schengeni infosüsteemi⁷ ja politseikoostöö⁸ valdkonnas ning Sloveenia tegevuskava,⁹ mis käsitleb andmekaitse nõuete täitmist Schengeni süsteemi rakendamisel. Võttes arvesse 2024. aastal läbi viidud hindamistegevuse tulemusi, on komisjon **tehniliselt sulgenud** Poola tegevuskavad, mis olid hindamise ajal veel avatud¹⁰.

2. 2024. aasta Schengeni tulemustabel

2024. aasta detsembris toimunud Schengeni nõukogu istungil esitas komisjon Schengeni ala ministritele 2024. aasta Schengeni tulemustabeli. Tulemustabeliga koos esitati kohandatud strateegilised prioriteedid, milles toodi esile tehtud edusammud ja kutsuti üles tegema võtmetähtsusega valdkondades suuremaid jõupingutusi.

2024. aasta Schengeni tulemustabel (koondandmed): rakendamise üldine seis konkreetsete mõõtmete kaupa

⁵ Kreeka, Prantsusmaa ja Ungari.

⁶ Tegevuskavad, mis ei olnud enne Tšehhi, Ungari ja Slovakkia 2024. aasta korrapäraseid hindamisi veel lõpetatud, lõpetatakse 2025. aastal vastu võetavate Schengeni riigiaruannetega.

⁷ Lõpetatud 16. oktoobril 2024.

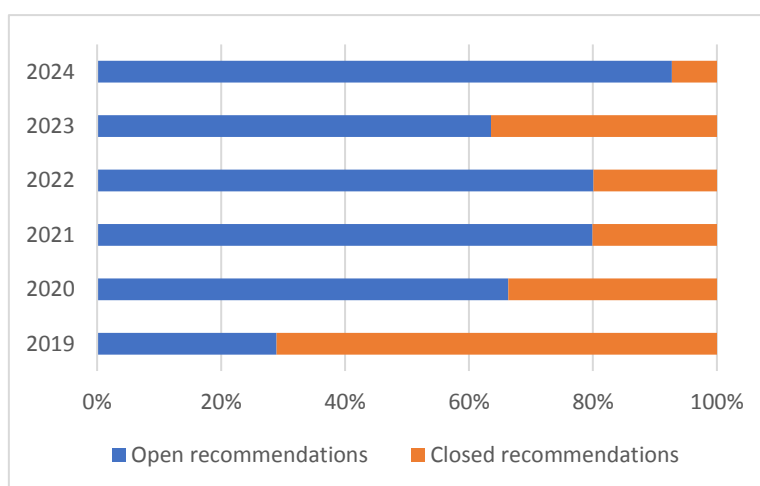
⁸ Lõpetatud 1. novembril 2024.

⁹ Lõpetatud 8. novembril 2024.

¹⁰ C(2024) 8110 final, 17. detsember 2024.

2024. aastal läbi viidud hindamis- ja järelevalvetegevuse analüüs näitas edusamme mitmes olulises valdkonnas ja et mõned Schengeni riigid on oma vastavate tegevuskavade rakendamisel kiiresti edasi jõudnud. Näiteks Schengeni viisapoliitika valdkonnas teatasid mitmed riigid, et väliste teenuseosutajate tegevuses esinevate puuduste kõrvaldamisel on tehtud horisontaalseid edusamme. Eriti märkimisväärsed edusamme on teinud Norra ja Rootsi, kes on lähedal oma tegevuskavade lõpuleviimisele, vaatamata sellele, et nende viisapoliitikat 2024. aastal hinnati. Ka Küpros on teinud märkimisväärsed jõupingutusi vajalike parandusmeetmete rakendamiseks ning parandanud oluliselt tagasisaatmisprotsessi ja Schengeni infosüsteemi. Ka Poola ja Ungari hindamistes – kuigi neile anti uusi soovitusi – toodi esile märkimisväärsed edusamme eelmise hindamistsükli parandusmeetmete rakendamisel.

2024. aasta Schengeni tulemustabel kinnitas siiski ka viimastel aastatel täheldatud püsivat suundumust: liikmesriigid rakendavad Schengeni hindamise tulemusel antud soovitusi **ebaühtlase tempoga**. Schengeni tulemustabel annab ülevaate rakendamise seisust teataval ajahetkel,¹¹ mistõttu Schengeni riigid, mida hinnati samal aastal, peaksid olema sarnases rakendusetapis. Siiski on riikide edusammud endiselt märkimisväärselt erinevad. Näiteks on kaks 2025. aastal hinnatavat Schengeni riiki kõik soovitusel peaaegu täielikult täitnud, kuid kolmanda riigi puhul see nii ei ole.

Schengeni hindamise põhjal antud soovitusete rakendamise seis 2025. aasta aprillis

Lisaks sellele on mitmes Schengeni riigis veel aastaid pärast hindamiste läbiviimist **endiselt** märkimisväärne hulk **pikaajalisi puudusi**; paljud neist puudustest on seotud Schengeni raamistiku põhiaspektidega. See kahjustab Schengeni hindamis- ja järelevalvemehhanismi tulemuslikkust Schengeni ala toimimise, julgeoleku ja terviklikkuse täielikul toetamisel. See

¹¹ Vastavalt Schengeni tulemustabeli metoodikale ei sisalda 2024. aasta Schengeni tulemustabel Tšehhi, Ungari, Poola ja Slovakkia punktsummasid, kuna 2024. aasta korrapärase hindamise järel esitatud riigiaruanded koos vastavate soovitustega ei olnud veel vastu võetud. Arvesse ei võetud ka Bulgaariat ja Rumeeniat, sest nende esimene korrapärase hindamine toimub alles 2025. aasta teises pooles. 2023. aastal ja 2024. aasta alguses hinnatud Schengeni riigid (st Horvaatia, Eesti, Soome, Läti ja Leedu) ei ole veel saanud esitada oma tegevuskavasid, mis sisaldavad kavandatavaid parandusmeetmeid, ega esimesi järelearuandeid, sest nende tähtajad ei ole veel saabunud.

omakorda toob kaasa kriitilise tähtsusega nõrkusi, mis võivad juhul, kui nendega kiiresti ei tegeleta, avaldada märkimisväärset negatiivset mõju Schengeni üldisele toimimisele.

Üks horisontaalne element, mis nõuab **kiireloomulisi parandusmeetmeid**, on seotud Schengeni süsteemi aluseks olevate suuremahuliste IT-süsteemide rakendamisega – see on nõrkus, millel on kaugeleulatuv turvalisusega seotud mõju piirihaldusele, rände- ja õiguskaitsele. See suur puudus esines vähemalt pooltes hinnatud riikides. Vaatamata Schengeni infosüsteemi suurendatud funktsionaalsusele, mille eesmärk on tugevdada julgeolekut ja lihtsustada menetlusi, on süsteemi täielik potentsiaal endiselt realiseerimata, sest Schengeni riigid ei kasuta süsteemi vastavalt selle ettenähtud standarditele ja suutlikkusele. Näiteks ei ole viis riiki ikka veel sisestanud hoiatusteateid riskirühma kuuluvate isikute kohta, näiteks röövimise ohus olevate laste kohta, ja 75 % sellistest hoiatusteadetest on sisestanud üks riik. Vaid 16 riiki on sisestanud küsitluskontrolli käsitlevaid hoiatusteateid, mis jätab süsteemi kriitilised lüngad: need kontrollid võimaldavad saada teavet isikute või nendega seotud esemete kohta kuritegude uurimise ja avaliku või riikliku julgeoleku ohtude ennetamise eesmärkidel. Need lüngad mõjutavad Schengeni kui terviku julgeolekut.

Samal ajal ei sisesta Schengeni riigid süsteemi piisavalt olulisi andmeid, isegi kui see teave on riigi tasandil hõlpsasti kättesaadav. 2025. aasta alguses oli üksikisikute kohta esitatud ligikaudu 1,7 miljonit hoiatusteadet, millest ainult ligikaudu 900 000 (52 %) sisaldas fotot ja ainult ligikaudu 600 000 (35 %) sisaldas sõrmejälgi. Need suured lüngad takistavad märkimisväärselt riikide võimet isikuid – eriti endast julgeolekuohtu kujutavaid isikuid – tuvastada. Lisaks sellele peavad liikmesriigid kohati parandama mitmeid suuremahuliste IT-süsteemide andmekaitsemeetmeid ja tõhustama nende nõuete järelevalvet. Nende puuduste kõrvaldamine ei ole üksnes tehniline vajadus, vaid Schengeni ala terviklikkuse ja julgeoleku tagamise põhiolemus.

Komisjon kutsub kõiki Schengeni riike üles võtma 2024. aasta Schengeni tulemustabelite andmete alusel tõhusaid järelemeetmeid ja tegema vajaduse korral aktiivselt koostööd Schengeni koordinaatoriga. Schengeni riikidele **finantsmõju** avaldavate soovitude puhul kutsub komisjon neid riike üles seadma prioriteediks nende rakendamise ELi fondide riiklike programmide raames¹². Kuigi märkimisväärsed rahalised vahendid on olemas, ei suunata ELi rahastamist sageli sinna, kus seda kõige rohkem vaja on. Tugevamalt tuleb omavahel siduda Schengeni hindamise põhjal antud soovitused, haavatavuse hindamised ja uue mitmeaastase finantsraamistiku alusel antav rahastus.

3. 2024. aasta Schengeni temaatilised hindamised

Schengeni temaatilised hindamised annavad ainulaadse võimaluse hinnata Schengeni eeskirjade rakendamise seisut Schengeni riikides teataval ajahetkel ning võrrelda sarnaste probleemide ees seisvate riikide praktikaid.

¹² Integreeritud Piirihalduse Fond – piirihalduse ja viisapoliitika rahastu, Varjupaiga-, Rände- ja Integreeritud Piirihalduse Fond – piirihalduse ja viisapoliitika rahastu, Varjupaiga-, Rände- ja Integreeritud Piirihalduse Fond ning Sisejulgeolekufond.

Tagasisaatmise tulemuslikkuse temaatiline hindamine

Viimase aasta jooksul on Euroopa Ülemkogu kutsunud üles võtma kõigil tasanditel otsustavaid meetmeid, et hõlbustada, **suurendada ja kiirendada tagasisaatmist** ELi, kasutades kõiki asjakohaseid ELi poliitikameetmeid, õigusakte ja vahendeid. Uue rände- ja varjupaigaleppe kiiremale ja tõhusamale rakendamisele aitab kaasa ka kehtivate tagasisaatmist käsitlevate õigusaktide tulemuslikum rakendamine koos tagasisaatmist käsitleva ühise lähenemisviisi edendamiseks tehtava tööga.

Vastusena sellele üleskutsule korraldati 2024. aastal **tagasisaatmiste tulemuslikkuse alane Schengeni temaatiline hindamine**, mis viidi samal aastal ka lõpule. Aruanne võeti vastu 2024. aasta detsembris ja see sisaldab valdkonnaülest analüüsi praeguste vahendite kohta, mis võivad selle eesmärgi saavutamisele kaasa aidata, sealhulgas Euroopa piiri- ja rannikuvalve määrus, tagasisaatmisdirektiiv, Schengeni piirieskirjad ja Schengeni infosüsteem.

Hindamisrühm koosnes 15 Schengeni riigi eksperdist, kahest komisjoni eksperdist, ühest Frontexi vaatlejast ja ühest Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti vaatlejast. Hindamisrühm töötas kogu 2024. aasta jooksul, et koostada põhjalik analüüs, ning külastas Itaaliat, Norrat ja Madalmaid, et hinnata tavasid, mida nende eripära tõttu ei olnud võimalik kaugmeetodil tulemuslikult hinnata.

Hindamine tõi esile, et tagasisaatmisprotsessid on keerukad, sest neid kohaldatakse eri staatusega kolmandate riikide kodanike suhtes, sealhulgas:

- isikud, kes on sisenenud Schengeni alale seaduslikult, kuid kellele antud loa kehtivusaeg või seaduslik riigis viibimise aeg (nt viisanõudest vabastatud kodanike puhul) on lõppenud;
- isikud, kes on sisenenud Schengeni alale ebaseaduslikult ja peetud kinni välispiiridel, ning
- isikud, kes on peetud kinni Schengeni riigi territooriumil ebaseadusliku riigis viibimise tõttu pärast seaduslikku või ebaseaduslikku sisenemist.

Seega on tõhusad tagasisaatmismeetmed üks kõige kestlikumaid võimalusi vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala kaitsmiseks.

Schengeni temaatilises hindamisaruandes rõhutati tagasisaatmist kui Euroopa integreeritud piirihalduse olulist osa, sest sellega on seotud mitmesugused sidusrühmad, protsessid ja mehhanismid. Selleks on eriti oluline asutustevaheline tõhus koostöö riiklikul ja Euroopa tasandil koos piisava valmisoleku ja parema teabevahetusega. See on vajalik nii tõhusaks ja teadlikuks otsuste tegemiseks kui ka tagasisaatmisotsuste täitmiseks. Seda kõike saab Schengeni infosüsteemi abil lihtsustada. Aruandes tuuakse välja ühised probleemid, mis on seotud tagasisaatmisprotsessi põhiastappidega, sealhulgas selle algatamisega, kolmandate riikide kodanike tuvastamisega, vabatahtliku ja sunniviisilise tagasisaatmisega ning neid protsesse toetavate koostööstruktuuride ja -mehhanismidega.

Hindamisaruande põhjal võttis nõukogu vastu soovitusel kindlaks tehtud ühiste probleemide lahendamiseks¹³. Hindamisaruandes tuuakse välja ka mõne Schengeni riigi parimad tavad, mis võivad aidata parandusmeetmeid rakendada.

Temaatilise hindamise tulemusi võeti arvesse komisjoni 2025. aasta märtsis esitatud ettepanekus uue ühise lähenemisviisi kohta tagasisaatmise suhtes¹⁴. Need moodustavad tegevuskava riiklike tagasisaatmissüsteemide täiustamiseks, kuni uus õigusraamistik on täielikult kehtestatud.

Euroopa integreeritud piirihalduse temaatilise hindamise järeldused

Integreeritud piirihaldus on üks ELi põhieesmärke, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 77 lõike 2 punktis d. Selle eesmärk on hõlbustada piiriületust ning tagada ELi välispiiridel ühtne ja kõrgetasemeline piirikontroll, aidates seeläbi kaasa ELi sisejulgeolekule ja tõhusale rände haldamisele, järgides samal ajal põhiõigusi. See põhineb neljatasandilisel riiki sissepääsu kontrolli mudelil, hõlmab kolmandates riikides võetavaid meetmeid, näiteks ühise viisapoliitika alusel võetavaid meetmeid, naabruses asuvate kolmandate riikidega võetavaid meetmeid, välispiiridel võetavaid piirikontrolli meetmeid, riskianalüüsi, Schengeni ala piires võetavaid meetmeid ja tagasisaatmist.

Aastatel 2019–2020 viidi läbi Schengeni riikide integreeritud piirihalduse riiklike strateegiate temaatiline hindamine. Pärast temaatilist hindamist võttis nõukogu vastu otsuse, milles esitati soovitus, mis käsitleb liikmesriikide riiklike integreeritud piirihalduse strateegiate temaatilise hindamise käigus 2019.–2020. aastal kindlaks tehtud puuduste kõrvaldamist¹⁵. Soovitusel määrati kindlaks kõige olulisemad aspektid, mida riigid peavad oma riiklike strateegiate läbivaatamisel arvesse võtma.

2024. aasta teises pooles uurisid komisjoni ja Schengeni riikide eksperdid¹⁶ koos Frontexi (Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti) vaatejaga, milliseid edusamme on seni tehtud. Nad uurisid, mil määral olid läbi vaadatud riiklikud strateegiad kooskõlas ELi poliitiliste prioriteetidega, keskendudes juhtimismehhanismidele, ressursside planeerimisele ja strateegilistele eesmärkidele. Hindamisel kasutati 140 näitajat, et hinnata, mil määral on eelmise hindamise soovitusi rakendatud, ning tehti kindlaks valdkonnad, mis vajavad täiendavat tähelepanu.

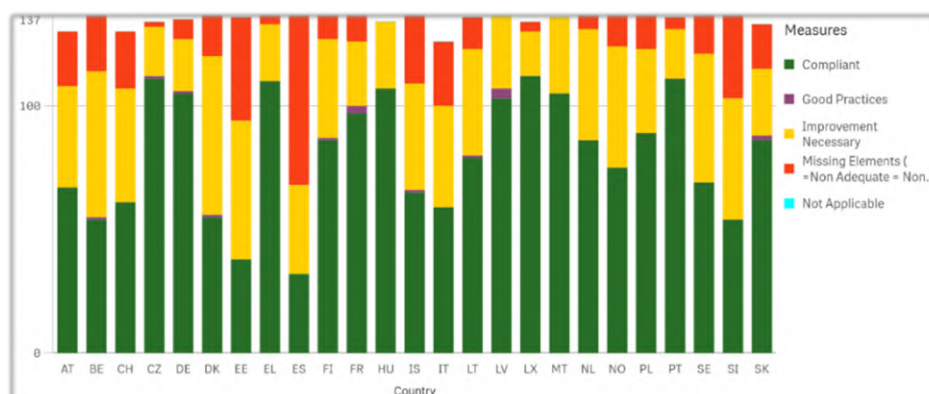
¹³ Nõukogu 6. märtsi 2025. aasta rakendusotsus, milles esitatakse soovitusel 2024. aasta temaatilise Schengeni hindamise „Kõrvaldame lüngad liikmesriikides: ühised lahendused ja uuenduslikud tavad tulemusliku ELi tagasisaatmissüsteemi loomiseks“ käigus kindlaks määratud ühiste parandamist vajavate valdkondade täiustamiseks.

¹⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühine süsteem liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike tagasisaatmiseks ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/115/EÜ, nõukogu direktiiv 2001/40/EÜ ja nõukogu otsus 2004/191/EÜ, COM(2025) 101 final.

¹⁵ Nõukogu 8. märtsi 2021. aasta dokument 6755/21.

¹⁶ Belgia, Saksamaa, Kreeka, Prantsusmaa, Ungari, Itaalia, Madalmaad, Portugal ja Rumeenia, juhtriik Norra.

See põhjalik analüüs on peamine vahend Schengeni ala juhtimise sidususe ja operatiivse tulemuslikkuse parandamiseks ning Euroopa integreeritud piirihalduse rakendamise tugevdamiseks nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil.

Hindamistulemused

Tulemused kinnitavad märkimisväärset paranemist, mis näitab, et riigid täidavad sihikindlalt kooskõlas Euroopa mitmeaastase strateegilise poliitikatsükliga võetud kohustust selles vallas edasi liikuda. Peamised parandused pärast 2019.–2020. aasta hindamist hõlmavad tugevamaid juhtimismehhanisme nii riiklikul kui ka ELi tasandil, ühtsemat riskipõhist lähenemisviisi piirikontrollile ja rahaliste vahendite paremat strateegilist planeerimist. Riiklikes strateegiates on keskseks muutunud tagasisaatmise komponent, mis tugevdab integreeritud lähenemisviisi, integreerides sellesse ka rände haldamise, kuigi edasine ühtlustamine on endiselt vajalik. Teine oluline samm edasi on suurem tähelepanu sisejulgeolekule, mis on nüüd Schengeni riikide integreeritud piirihalduse tugisammas.

Siiski on veel lünki. Riiklikud strateegiad ei ole sageli kooskõlas suutlikkuse planeerimisega, eriti personali, koolituse ning taristusse ja seadmetesse investeerimise osas. Lisaks sellele on asutustevaheline koostöö endiselt killustunud, mis piirab juhtimisstruktuuride tulemuslikkust. Need püsivad puudused, mis tehti kindlaks juba eelmises hindamises, näitavad, et edasine integreerimine ja strateegiline koordineerimine on vajalik, et tagada tõeliselt ühtne ja vastupanuvõimeline Euroopa integreeritud piirihaldussüsteem.

Schengeni alal toimuva ebaseadusliku uimastikaubanduse temaatilise hindamise järelmeetmed

Võttes arvesse ELi suunduva ebaseadusliku uimastikaubanduse märkimisväärset kasvu, mida tõendavad rekordilised kokaiini konfiskeerimised,¹⁷ viidi 2023. aasta veebruarist novembrini läbi temaatiline hindamine, et teha kindlaks parimad tavad riikide suutlikkuses võidelda ELi suunduva ebaseadusliku uimastikaubanduse vastu. Seetõttu võttis nõukogu 2024. aasta märtsis

¹⁷ Europoli ning Euroopa Narkootikumide ja Narkomaania Seirekeskuse (EMCDDA, mis on alates 2024. aasta juulist ümber nimetatud Euroopa Liidu Uimastiametiks (EUDA)) neljas põhjalik ülevaade ebaseaduslike uimastite turgude kohta.

vastu rakendusotsuse,¹⁸ milles esitati soovitus 2023. aasta temaatilise Schengeni hindamise käigus kindlaks tehtud parimate tavade rakendamise kohta.

Arvestades, et selle Schengeni temaatilise hindamise eesmärk oli kindlaks teha parimad tavad, soovitati Schengeni riikidel hinnata nende tavade oma riiklikesse raamistikesse ülevõtmise lisaväärtust ja teostatavust, konsulteerides vajaduse korral riikidega, kes on neid juba rakendanud.

27 hinnatud liikmesriigist ja assotsieerunud riigist esitasid komisjonile ja nõukogule tegevuskavad kõik peale ühe riigi. Komisjon sai tegevuskavad Austrialt, Belgialt, Eestilt, Hispaanialt, Horvaatialt, Islandilt, Itaalialt, Kreekalt, Leedult, Liechtensteinilt, Luksemburgilt, Lätilt, Madalmaadelt, Maltalt, Norralt, Poolalt, Portugalilt, Rootsilt, Saksamaalt, Slovakkialt, Sloveenialt, Soomelt, Šveitsilt, Taanilt, Tšehhilt ja Ungarilt.

2024. aastal vaatas komisjon esitatud tegevuskavad läbi,¹⁹ et kontrollida, kas on rakendatud nõukogu poolt riikidele antud soovitus analüüsida ja kaaluda temaatilise hindamise käigus kindlaks tehtud parimate tavade kasutuselevõtmist oma riiklikes süsteemides.

Esitatud tegevuskavade põhjal on liikmesriigid, kes kavatsevad rakendada või on juba rakendanud kõige rohkem parimaid tavasid, Austria, Belgia, Eesti, Horvaatia, Kreeka, Madalmaad, Malta, Taani ja Tšehhi. Lisaks sellele näitavad ebaseaduslike uimastivoogude kaardistamise parimad tavad, et nende üldine rakendamise määr on kõrge. See annab tunnistust tugevast kollektiivsest pühendumusest ja märkimisväärtest edusammudest Schengeni alale suunduvate ebaseaduslike uimastivoogude tuvastamisel. Seevastu tõkete loomise ja logistikakeskuste vastupanuvõime suurendamise parimate tavade puhul on üldine rakendamise määr väga madal, mis viitab märkimisväärtetele probleemidele, mis võivad tuleneda ressursside piiratudusest, toimimise keerukusest või lahknevatest riiklikest prioriteetidest. Selles valdkonnas oluliste edusammude puudumine on eriti murettekitav, arvestades logistikakeskuste kui oluliste haavatavate punktide strateegilist tähtsust ebaseadusliku uimastikaubanduse tõkestamises. Nende probleemidega tegelemiseks on vaja suuremat koordineerimist, sihtotstarbelist rahastamist ja rohkem tehnilist tuge riikidele, kellel on selles valdkonnas raskusi.

Tegevuskavades esitatud teabe põhjal leiab **komisjon, et kõik esitatud tegevuskavad on lõpetatud**, välja arvatud üks. Parimate tavade rakendamist jälgitakse jätkuvalt korrapärase Schengeni hindamiste kaudu vastavalt mitmeaastasele hindamisprogrammile ja nagu on sätestatud nõukogu rakendusotsuses.

4. Olukord sisepiiridel

¹⁸ Nõukogu 5. märtsi 2024. aasta rakendusotsus, millega esitatakse soovitus 2023. aasta temaatilise Schengeni hindamise (mis käsitleb liikmesriikide politseikoostöö, välispiiride kaitse ja IT-süsteemide halduse valdkonna suutlikkust võidelda liidusuunalise ebaseadusliku uimastikaubandusega) käigus kindlaks tehtud parimate tavade rakendamise kohta.

¹⁹ Kooskõlas määruse (EL) 2022/922 artikli 21 lõike 2 esimese lõiguga.

1. jaanuaril 2025 kaotati sisepiirikontroll Rumeenia ja Bulgaaria vahelisel maismaapiiril, seega jääb piirikontrolli kaotamist sisepiiridel ootama vaid üks ELi liikmesriik, Küpros.

10. juulil 2024 jõustusid muudetud Schengeni piirieskirjad,²⁰ millega kehtestati uus raamistik piirikontrolli taaskehtestamiseks sisepiiridel koos läbivaadatud tähtaegade ja rangemate järelevalve- ja aruandlusnõuetega. Nende uute eeskirjade alusel on komisjon vastu võtnud rakendusotsused, millega kehtestati vorm, mille alusel riigid saavad teatada sisepiiridel piirikontrolli taaskehtestamisest või pikendamisest, ning ühtne vorm sisepiiridel piirikontrolli taaskehtestamist või pikendamist käsitleva aruandluse jaoks²¹.

Alates muudetud Schengeni piirieskirjade jõustumisest on **kümme Schengeni riiki taaskehtestanud oma sisepiiridel piirikontrolli**²². Kuues liikmesriigis (st Austrias, Norras, Prantsusmaal, Rootsis, Saksamaal, Taanis) oli piirikontroll juba kehtestatud pikemaks ajaks enne muudetud Schengeni piirieskirjade jõustumist. Saksamaa on seejärel laiendanud nende kontrollide geograafilist ulatust kõigile oma sisepiiridele. Madalmaad teatasid piirikontrolli esmakordselt taaskehtestamisest kõigil oma maismaa- ja õhupiiridel. Bulgaaria taaskehtestas ennetava meetmena ajutiselt piirikontrolli oma maismaapiiridel pärast kontrolli kaotamist sisepiiridel.

Komisjon kohaldab uusi tähtaegu ja aruandekohustusi kõigi taaskehtestamiste ja pikendamiste suhtes, millest on teatatud alates muudetud piirieskirjade jõustumisest.

Komisjon on sisepiiride piirikontrolli üle praegu toimuva dialoogi raames olnud tihedas kontaktis riikidega, kes on piirikontrolli sisepiiridel taaskehtestanud, ning riikidega, keda selliste meetmete taaskehtestamine mõjutab. Need arutelud on soodustanud teabevahetust nii asjaomase riigiga kui ka komisjoni ja Schengeni riikide vahel. Komisjon on rõhutanud, et riigid on kohustatud võtma leevendusmeetmeid, et võimalikult palju piirata piirikontrolli mõju piiriülesele reisimisele, kaubaveole²³ ja piiriüleste piirkondade toimimisele. Aruteludes on keskendutud ka komisjoni 2023. aasta novembri soovitude järelmeetmetega edasilikumisele, võttes alternatiivseid meetmeid avalikku korda ja riiklikku julgeolekut ähvardavate tõsiste ohtude kõrvaldamiseks²⁴.

²⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (Schengeni piirieskirjad).

²¹ Komisjoni 14. veebruari 2025. aasta rakendusotsus (EL) 2025/315, millega kehtestatakse sisepiiridel piirikontrolli ajutisest taaskehtestamisest või pikendamisest teatamise vorm, C/2025/902; komisjoni 14. veebruari 2025. aasta rakendusotsus (EL) 2025/308, millega kehtestatakse sisepiiridel piirikontrolli taaskehtestamist või pikendamist käsitleva aruande ühtne vorm kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2016/399 artikliga 33, C/2025/905.

²² Ülevaate saamiseks vt: [Piirikontrolli ajutine taaskehtestamine – Euroopa Komisjon](#).

²³ Rohelisi transpordikoridore käsitleva komisjoni teatise kohaselt ei tohiks kaubaveokitel üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) sisepiiride ületamisel tekkida rohkem kui 15-minutilist koguviivitust, olenemata sellest, millist kaupa nad veavad. Komisjon on jätkanud kohtumiste korraldamist riiklike transpordi kontaktpunktide võrgustikuga, kui on kindlaks tehtud võimalikud probleemid, mis võivad maanteetranspordi voogu siseturul negatiivselt mõjutada.

²⁴ Komisjoni 23. novembri 2023. aasta soovitus, mis käsitleb liikmesriikidevahelist koostööd seoses tõsiste sisejulgeolekut ja avalikku korda ähvardavate ohtudega sisepiirikontrollita alas, C(2023) 8139 final.

Samal ajal külastati 2024. aastal tehtud Schengeni hindamiste käigus politsei- ja tollikoostöö keskusi ning sisepiirialade politseiasutusi. Nende külastuste eesmärk oli kontrollida, kas struktuurid ja menetlused tagavad õigeaegse teabevahetuse ja tulemuslikud ühisoperatsioonid, mis käsitlevad piiriülest kuritegevust, ebaseaduslikku rännet ja ohte avalikule julgeolekule. Nende hindamiste üldine eesmärk oli a) tagada tõhus teabevahetus ja operatiivkoostöö õiguskaitseasutuste vahel, suurendades seeläbi sisejulgeolekut, ning b) teha kindlaks täiustamist või parandusmeetmeid vajavad valdkonnad. Need järelevalvetegevused ja arutelud näitasid, et kontrollid ei ole süstemaatilised.

Komisjon töötab ka selle nimel, et piirikontrolli taaskehtestamine sisepiiridel ei mõjutaks eriti ühtegi Schengeni riiki ega piiriülest piirkonda, eelkõige neid, mille geograafiline asukoht on ainulaadne. Võetakse asjakohaseid meetmeid, et lahendada juhtumid, kus piirikontrolli taaskehtestamine sisepiiridel põhjustab tõsiseid ebamugavusi üksikisikute ja ettevõtjate igapäevaelule.

Komisjon on edendanud ka Schengeni riikide vahelist operatiivkoostööd, et tegeleda tulemuslikumalt ja tõhusamalt liikmesriikide julgeoleku- ja rändeprobleemidega. Komisjon on soodustanud ka piirkondliku koostöö arendamist rändeteedel, tehes aktiivset koostööd ka kolmandate riikidega. Selleks et tagada ebaseaduslike rändajate kiire, kuid nõuetekohane tagasisaatmine sisepiiridel, peavad Schengeni riigid kohaldama olemasolevaid kahepoolseid tagasivõtulepinguid või teise võimalusena sõlmima operatiivkokkulepped muudetud Schengeni piirieskirjadega kehtestatud üleandmismenetluse jõustamiseks.

Seni on üks liikmesriik – Saksamaa – alates muudetud Schengeni piirieskirjade jõustumisest piirikontrolli sisepiiridel pikendanud. Luksemburgi taotlusel on komisjon algatanud konsultatsiooni²⁵. Selle tulemusena on toimunud operatiiv- ja ministrite tasandi kohtumised, mille eesmärk on tegeleda piiriületuse praktiliste takistustega ja suurendada koostööd alternatiivsete operatiivmeetmete osas. Komisjon peab jätkuvalt oma kohuseks kaitsta kogu Schengeni alal vaba liikumise ja julgeoleku põhimõtteid ning võtab eelseisvas Schengeni tsüklis vajadusel järeelmeetmeid, sealhulgas avaldab muudetud Schengeni piirieskirjade alusel arvamusi.

5. Schengeni hindamise ja järelevalve tööriistad

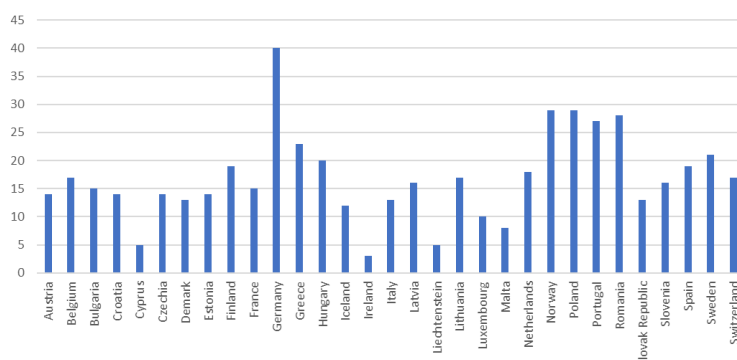
2024. aasta novembris moodustas komisjon **2025. aasta Schengeni hindajate reservi**. Kooskõlas Schengeni hindamis- ja järelevalvemehhanismi nõuetega määrasid peaaegu kõik Schengeni riigid vähemalt ühe eksperdi. Seda ei teinud vaid üks riik, tuues põhjenduseks, et selline nimetamine mõjutaks oluliselt riigi ülesannete täitmist,²⁶ ning seetõttu ei saanud ta nimetada igasse Schengeni süsteemi valdkonda vähemalt ühte eksperti²⁷.

²⁵ Kooskõlas määruse (EL) nr 2016/399 artikliga 27a.

²⁶ Kooskõlas määruse (EL) 2022/922 artikli 17 lõikega 2.

²⁷ Taani ei nimetanud politseikoostöö eksperti.

Kokku nimetati 545 riiklikku eksperti, kellest 2025. aasta reservi valiti **525 riiklikku eksperti**, võttes arvesse määruses (EL) 922/2022 ja Schengeni riikidele esitatud asjakohases kutses sätestatud üld- ja erikriteeriume²⁸.

Valitud ekspertide arv Schengeni riikide kaupa (2025)

Selleks et tagada hindamis- ja järelevalvetegevuseks kvaliteetne ekspertide reserv, **koostati 2024. aastal Schengeni hindamise koolitusstrateegia**. Strateegias esitatakse Schengeni hindamise alase koolitustegevuse põhiaspektid lühikese ja keskpika perioodi eesmärkide alusel, et luua ühtne metoodika Schengeni hindamise ühise ja integreeritud koolitusraamistiku jaoks. Eesmärgiks on muu hulgas luua kõigi koolitustegevuste jaoks ühine õppekava, tugevdada koolituste elluviimise juhtimist ja ühtlustada koolitatavate valikut, tugevdades seeläbi koostoimet Schengeni hindajate reserviga. 2024. aastal said selle ühise raamistiku alusel algkoolitust **90 eksperti, kes said Schengeni hindaja kvalifikatsiooni**.

2025. aasta jaanuaris toimus kolmas **riigikoordinaatorite ja juhtivate ekspertide seminar**, millel osalesid Schengeni riikide esindajad ja komisjoni riigikoordinaatorid ning 2024. ja 2025. aasta hindamiseks määratud juhtivad eksperdid. Rohkem kui 40 Schengeni riikide vanemeksperti, kes esindavad enam kui 500 Schengeni hindajast koosnevat kogukonda, pidasid strateegilise mõttevahetuse Schengeni ala tuleviku üle ja eelkõige selle üle, kuidas tugevdada juhtimisraamistikku nii Euroopa kui ka riigi tasandil. Seminari eesmärk oli ühtlasi valmistada riikide koordinaatorid ja juhtivad eksperdid ette 2025. aasta Schengeni hindamistegevuseks.

6. Vaadates tulevikku: 2025. aasta hindamis- ja järelevalvetegevus

2025. aastal möödub **40 aastat** Schengeni lepingu allkirjastamisest 14. juunil 1985. See verstapost kujundab Schengeni ala juhtimise tegevuskava kogu aasta jooksul, ja annab taas tunnistust sellest, et Schengen sümboliseerib meie ühist saavutust – turvalist ja ühtset Euroopat, millest saavad kasu nii Euroopa kodanikud kui ettevõtted. See oluline saavutus väärib tähistamist, aga Schengen jääb ka edaspidi komisjoni prioriteetide keskmesse ja oluliseks strateegiliseks vahendiks muutavas geopoliitilises olukorras orienteerumiseks.

Schengeni hindamis- ja järelevalvemehhanism peegeldab jätkuvalt Schengeni projekti dünaamilist ja muutuvat olemust ning tagab, et see toimib muutavas keskkonnas

²⁸ Määruse (EL) 2022/922 artikli 15 lõige 1.

vastupanuvõimelise ja tulemuslikuna. Vastu on võetud uued õiguslikud nõuded, eelkõige need, mis tulenevad uuest rände- ja varjupaigaleppes (nt taustakontrolli määrus, piiril toimuvat tagasisaatmismenetlust käsitlev määrus) ning nõuded, mis on seotud piirihaldust ja Schengeni ala sisejulgeolekut toetava uue digitaalse arhitektuuriga (nt koostalitlusvõime määrad, ETIASe menetlused, õiguskaitseasutuste juurdepääs riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemile, ETIAS, koostalitlusvõime, teabevahetuse direktiiv).

Nende põhjal vaatab komisjon 2025. aastal üle²⁹ **Schengeni standardküsimustiku**, konsulteerides Schengeni riikide ja asjaomaste ELi asutustega. Ajakohastatud küsimustiku põhjal tugevdatakse ka Schengeni ala heale toimimisele kaasa aitavaid strateegilisi aspekte, nagu Schengeni ala juhtimine ja sellega seotud ELi rahastamisvahendite kasutamine.

2025. aasta hindamisprogramm³⁰ viiakse ellu kooskõlas mitmeaastase hindamisprogrammiga aastateks 2023–2029. See hõlmab Šveitsi, Sloveenia ja Austria korrapäraseid hindamisi ning Bulgaaria ja Rumeenia hindamisi pärast nende täielikku integreerimist sisepiirikontrollita Schengeni alaga. Seoses 2025. aasta **järelevalvetegevusega** kavatakse komisjon teha kontrollkäigu Prantsusmaale (mis juba toimus 2025. aasta märtsis), Kreekasse (septembris 2025) ja Portugali.

	jaanuar	veebruar	märts	aprill	mai	juuni	juuli-august	september	oktoober	november	detsember
Korrapärase hindamine	Šveits	Sloveenia			Austria			Rumeenia		Bulgaaria	
Esmakordne hindamine											
Temaatilise hindamine											

Võttes arvesse **temaatiliste hindamiste** erilist rolli Schengeni ala valdkonnaüleste probleemide – nagu ebaseaduslik uimastikaubandus ja tagasisaatmine kahel eelneval aastal – kindlakstegemisel ja lahendamisel, leiab komisjon pärast Schengeni riikidega konsulteerimist, et 2026. aasta on sobiv aeg veel ühe temaatilise hindamise algatamiseks. Arvestades jätkuvat sõda Ukrainas ja üha suurenevaid julgeolekuriske, on selle hindamise eesmärk teha kindlaks Schengeni piiri- ja julgeolekustruktuuri lüngad ja nõrgad kohad, et tugevdada selle sidusust ja tõsta sisejulgeoleku üldist taset.

Lisaks sellele jätkab komisjon 2025. aastal käimasolevate esmakordsete Schengeni hindamiste järelmeetmete jälgimist, et suurendada mõlema asjaomase riigi tehnilist valmisolekut. **Küprose** puhul võivad vajalikud kontrollkäigud³¹ toimuda ka 2025. aastal, tingimusel et Küprose ametiasutused on nõutud parandusmeetmed ellu viinud. **Iirimaa** puhul kavatakse

²⁹ Kooskõlas määruse (EL) nr 2022/922 artikliga 14.

³⁰ 2025. aasta hindamisprogramm on kättesaadav [iga-aastase hindamise](#) all.

³¹ Määruse (EL) 2022/922 artikkel 23.

komisjon 2025. aasta esimeses pooles esitada Schengeni aruande, milles käsitletakse õiguslast koostööd kriminaalasjades, uimastialast koostööd ja Schengeni konventsiooni artiklit 26. Kui tulemus on positiivne ja muudes asjakohastes valdkondades, eelkõige politseikoostöös, rakendatakse parandusmeetmed kiiresti, võimaldab see nõukogul need sätted lüüa jöustada, mis toob kaasa Schengeni koostöö paranemise.

Komisjon suurendab 2025. aastal ka jõupingutusi, et toetada ELiga ühineda soovivatele riikidele kehtestatud Schengeni nõuete sujuvat integreerimist. Kuna **ELi kandidaatriigid** on ka Schengeni kandidaatriigid, mõjutab ELi laienemisprotsess Schengeni ala märkimisväärselt. ELi kandidaatriigid peavad ELiga ühinemise ajaks täitma kõik Schengeni nõuded, isegi kui teatavaid Schengeni õigusi, nagu täielik aktiivne juurdepääs kõigile infosüsteemidele, õigus väljastada Schengeni viisasid ja õigus kaotada kontroll sisepiiridel, hakatakse kohaldama alles hilisemas etapis. Komisjon teeb kandidaatriikidega tihedat koostööd, et nende ELiga ühinemise ajaks põhineks Schengeni süsteem täielikult toimiva Schengeni ala riikliku juhtimise raamistikul. See nõuab põhjalikku ettevalmistust, sealhulgas Schengeni tegevuskavade rakendamist, nagu on sätestatud 2024. aasta teatises ELi laienemise kohta³².

Mis puudutab koolitust, siis **ühise õppekava** rakendamine 2024. aasta baaskoolituskursustel pani tugeva aluse tulevaste koolituste kavandamisele. Järgmised esmased koolitustegevused on kavandatud 2025. aasta kevadeks, suveks ja sügiseks.

³² Komisjoni 2024. aasta teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele. Teatis ELi laienemise kohta, COM(2024) 690 final.